

MAI NO ÉS TARD

PER APRENDRE

Mai no és tard per aprendre

Reptes i necessitats de la formació
durant l'etapa adulta

1/07/2022

Context i objectius de l'informe

L'objectiu de l'informe, fruit d'un **treball compartit amb agents el sector**, és fer **una aportació de valor amb visió i compromís propositiu a través de noves línies de treball compromeses que puguin contribuir a la millora de la formació al llarg de la vida**.

A l'estudi s'identifiquen els **principals reptes** de la formació per a persones adultes i s'elaboren **grans línies de treball** que hi donen resposta i plantegen el que necessita una estratègia política a la formació al llarg de la vida.

La **formació de persones adultes (FPA)** és el conjunt d'aprenentatges destinats a millorar i enriquir les capacitats, els coneixements i les competències de les persones adultes.

Es tracta d'un tipus de formació que ha de servir no només per garantir les **competències educatives bàsiques** (lectoescriptura, matemàtiques, etc.) i contribuir a la millora de les **qualificacions formals** sinó que també aporta eines perquè les persones puguin **desenvolupar-se** com a ciutadans de ple dret i participin de manera activa en la vida social, comunitària i professional.

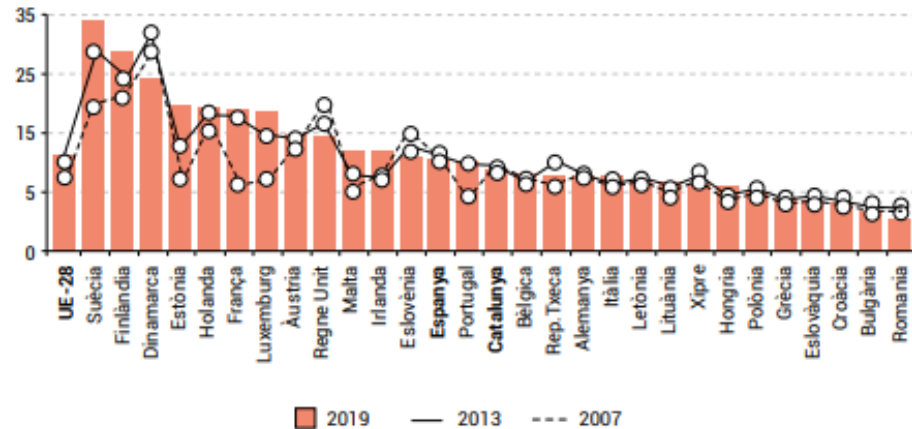
Context i objectius de l'informe

- La creació d'escoles d'adults en una primera etapa va contribuir molt positivament a pal·liar diferències formatives de molta població adulta que no s'havia escolaritzat o ho havia fet precàriament.
- Actualment, les necessitats formatives han canviat i **aquestes polítiques necessiten ser revisades d'acord amb les necessitats educatives actuals de la població adulta.**
- Ha estat durant molt temps a la **perifèria de les polítiques educatives**, i **requereix ser reforçada amb recursos, reconeixement i planificació** per poder respondre bé a les necessitats actuals d'aprenentatge al llarg de la vida.
- La FPA és actualment una etapa estratègica, en la qual hi ha en joc **la millora del nivell educatiu del país, la reducció de les desigualtats socials i el desenvolupament del conjunt de la societat.**
- Per això, Catalunya requereix **una veritable aposta de polítiques públiques per a l'aprenentatge al llarg de la vida**. La Fundació Bofill demana al **Departament d'Educació** que lideri un pla de país que integri i articuli les xarxes de centres de formació de persones adultes i les iniciatives comunitàries.

Estat de la qüestió de la formació durant l'etapa adulta a Catalunya

1. A Catalunya, el 13% de la població adulta s'està formant. Falten 90.000 persones adultes en formació per assolir l'objectiu del 15% fixat l'Estratègia Europea per al 2020.

Percentatge de població d'entre 25 i 64 anys que ha participat en educació i formació durant les darreres quatre setmanes de referència per països europeus, 2007, 2013, 2018 (%)

Nota: el benchmark establert per la Unió Europea per al 2010 és del 12,5 % i per al 2020 del 15 %.
Font: elaboració a partir de dades de l'Eurostat.

- La Comissió Europea reclama prioritzar l'educació en etapa adulta, amb l'objectiu de situar l'aprenentatge al llarg de la vida com un factor transformador i decisiu per convertir Europa en una societat i una economia del coneixement avançat.
- Catalunya ha millorat notablement en els darrers anys, passant del 9,2% l'any 2019 al 13% el 2021, però no arriba a l'objectiu fixat per la CE.
- La participació en formació al llarg de la vida a Catalunya està molt per sota de la d'altres països europeus.

Estat de la qüestió de la formació durant l'etapa adulta a Catalunya

2. El 36.2% de la població catalana d'entre 25 i 65 anys té estudis baixos i seguim tenint una elevada taxa d'abandonament escolar prematur del 14,8%, per sobre de la mitjana de l'estat (13,3%) i de la UE (9,9%). Hi ha per tant una necessitat de millorar la formació de la població adulta

- Catalunya acumula un percentatge important de joves i joves adults que han abandonat els estudis prematurament i, sense les polítiques adequades, no milloraran les seves competències en el curt termini.
- La formació al llarg de la vida pot ser una eina fonamental de qualificació i, en general, d'oportunitats educatives en un país amb baixos nivells d'estudi i qualificacions.

3. La població amb estudis superiors participa tres cops més en formacions d'adults (15%) que la població amb estudis bàsics (4,5%). La formació de persones adultes no arriba prou a la població que més se'n podria beneficiar.

- Les persones amb més mancances formatives es troben en situació de major precarietat social i econòmica. La taxa d'atur de la població amb estudis bàsics se situa en el 19,6%, la de la població amb nivell d'instrucció superior és del 6,8% (2020).
- Millorar el nivell formatiu de la població redunda en una millora dels indicadors econòmics i de benestar.

Estat de la qüestió de la formació durant l'etapa adulta a Catalunya

4. L'oferta formativa dels Centres de Formació de Persones Adultes és excessivament homogènia arreu del territori, rígida en calendaris i organització i poc adaptable a les necessitats laborals i de conciliació de les persones adultes.

- Existeix un **fort absentisme i abandonament**. Una oferta formativa més flexible i que ofereixi diferents opcions de cursos permetria retenir part d'aquest alumnat sense necessitat d'abandonar.
- En general, la formació en l'etapa adulta no és l'única ni principal activitat de les persones que hi participen, per tant han d'encaixar estudis amb altres responsabilitats.
- Aspectes de més rigidesa de l'oferta: **sistema i calendari d'inscripció als cursos, horaris, oferta de continguts i formats molt estandarditzats i manca de recursos i marc normatiu per adaptar-los a cada entorn**.
- **No hi ha una formació universitària específica per a ser docent de persones adultes, pel que la gran majoria han hagut de recórrer a l'autoformació** (Escola d'Estiu de l'Educació de Persones Adultes, cursos de l'XTEC (Departament d'Educació), mentre que es tracta d'un àmbit molt exigent amb constant actualització per la diversitat de perfils i necessitats.

Estat de la qüestió de la formació durant l'etapa adulta a Catalunya

5. Les entitats comunitàries, que sovint atenen a població més vulnerable o que no accedeix als ensenyaments reglats, tenen un finançament inestable i no estan autoritzades a acreditar les competències adquirides per les persones que s'hi formen.

- En general, les entitats de formació comunitària tenen una **oferta més flexible i adaptada a les necessitats de les persones del territori**, així com una forta **vinculació local al territori que els permeten arribar a part d'aquest públic que queda fora del sistema formal**. Moltes d'elles identifiquen una elevada demanda per part de col·lectius amb necessitats formatives que no arriben als centres de FPA.
- **Les competències adquirides a través de l'educació no formal de persones adultes no estan reconegudes**. Això implica que les persones que s'hi han format no poden fer valdre ni convalidar els coneixements i habilitats adquirides. El no reconeixement els impedeix construir itineraris formatius o professionals per accedir a nous cursos o feines que requereixin certificar aquests coneixements.
- Aquestes entitats es financen principalment a través de subvencions, situació que fa difícil la planificació a llarg termini i deixa les entitats en una **situació més precària i inestable**. Caldria que el rol d'aquestes entitats en atendre una part de la població adulta que es **forma sigui reconegut i compti amb el finançament necessari per donar continuïtat als projectes, garantint el servei educatiu a les persones que hi accedeixen**.

Estat de la qüestió de la formació durant l'etapa adulta a Catalunya

6. No hi ha prou dades sobre tots els proveïdors, perfils dels estudiants ni la tria dels estudis, amb el que es dificulta la planificació estratègica de l'oferta arreu del territori.

- Les dades sobre FPA que es recullen **no estan homogeneïtzades**, dificultant l'elaboració d'estratègies de cobertura, diversificació formativa o distribució territorial adaptades a les necessitats reals.
- Manca també informació sobre necessitats i trajectòria de l'alumnat, així com de perquè alguns no arriben a finalitzar els cursos, **dades imprescindibles per conèixer les causes i evitar l'abandonament d'aquests estudis**.
- La **inexistència d'un sistema comú, sistemàtic i periòdic de recopilació i anàlisi de dades sobre la formació de persones adultes** impedeix analitzar la situació, detectar les necessitats de millores de les polítiques públiques la formació de persones adultes i orientar de manera efectiva aquest sector.

Estat de la qüestió de la formació durant l'etapa adulta a Catalunya

7. Descoordinació de les administracions i agents, i desvinculació amb altres etapes educatives

- En general **la FPA està fragmentada i manquen espais o un organisme coordinador entre totes les administracions, agents, serveis i recursos** que intervenen en la formació durant l'etapa adulta. Hi ha excepcions, especialment a nivell local.
- **L'articulació i el traspàs d'informació entre centres de diferents etapes educatives no està sistematitzat** i és molt variable depenent de cada territori, centres i docents, dificultant sovint el necessari seguiment de l'alumnat per tal que no abandonin el procés formatiu.
- No existeix una estratègia global coordinada ni mecanismes de comunicació i difusió **que garanteixin que la informació sobre l'oferta formativa arriba a la diversitat de població potencialment interessada.**

Cap a un model d'aprenentatge al llarg de la vida integrat i reconegut

Tant a nivell català, com espanyol o europeu, existeixen **exemples molt reeixits d'innovacions que superen algunes de les limitacions i problemes** existents.

La FPA necessita evolucionar cap a un model d'aprenentatge al llarg de la vida, integrat i reconegut

Per desplegar aquesta **política és necessari reforçar-la amb recursos, reconeixement i planificació, tal i com el mateix sector reclama**. Cal potenciar i coordinar els recursos existents, amb l'objectiu d'enfortir i ampliar la capacitat del sector per arribar i formar a tothom qui ho necessita i millorar el nivell educatiu del país.

Catalunya necessita un pla estratègic que integri i doni estabilitat a les xarxes de centres de formació de persones adultes i les iniciatives comunitàries i les articuli al voltant d'una veritable política de formació al llarg de la vida.

Aquesta política requereix, prioritàriament:

1. El Departament d'Educació ha de liderar una estratègia clara de la Formació al Llarg de la Vida que:

- **inverteixi** en infraestructures, recursos, formació, plantilles i estabilitat al sector
- **garanteixi l'articulació** entre etapes educatives, serveis i agents implicats
- **defineixi les competències clau i estableixi els criteris d'avaluació, reconeixement i validació**
- **millori el sistema de recollida, anàlisi i avaluació de dades** per tal d'adaptar les polítiques corresponents.
- asseguri que l'educació durant l'etapa adulta de la vida formi **part de les polítiques d'equitat del país**.

2. Governança multinivell amb un fort protagonisme de l'administració local que ha de desplegar una estratègia a nivell territorial, identificar necessitats, planificar l'oferta i coordinar els diferents, tant els centres oficials com les entitats del tercer sector.

- **L'administració local és la peça clau** per crear una vinculació forta amb l'entorn
- Cal que els ajuntaments liderin la **creació d'espais de coordinació entre els diferents actors i serveis** de l'educació de persones adultes.

Aquesta política requereix, prioritàriament:

3. Major autonomia, suficiència de recursos dels centres de formació de persones adultes per adaptar la seva oferta formativa a les característiques de l'entorn i de la població amb necessitats formatives.

- Els centres de formació de persones adultes **s'han de dotar de més autonomia** per adaptar la seva oferta formativa a les característiques de l'entorn i les necessitats de la població amb més necessitats formatives.
- S'han d'introduir **millores de flexibilitat organitzativa, metodològica i de contingut** en els centres de formació de persones adultes

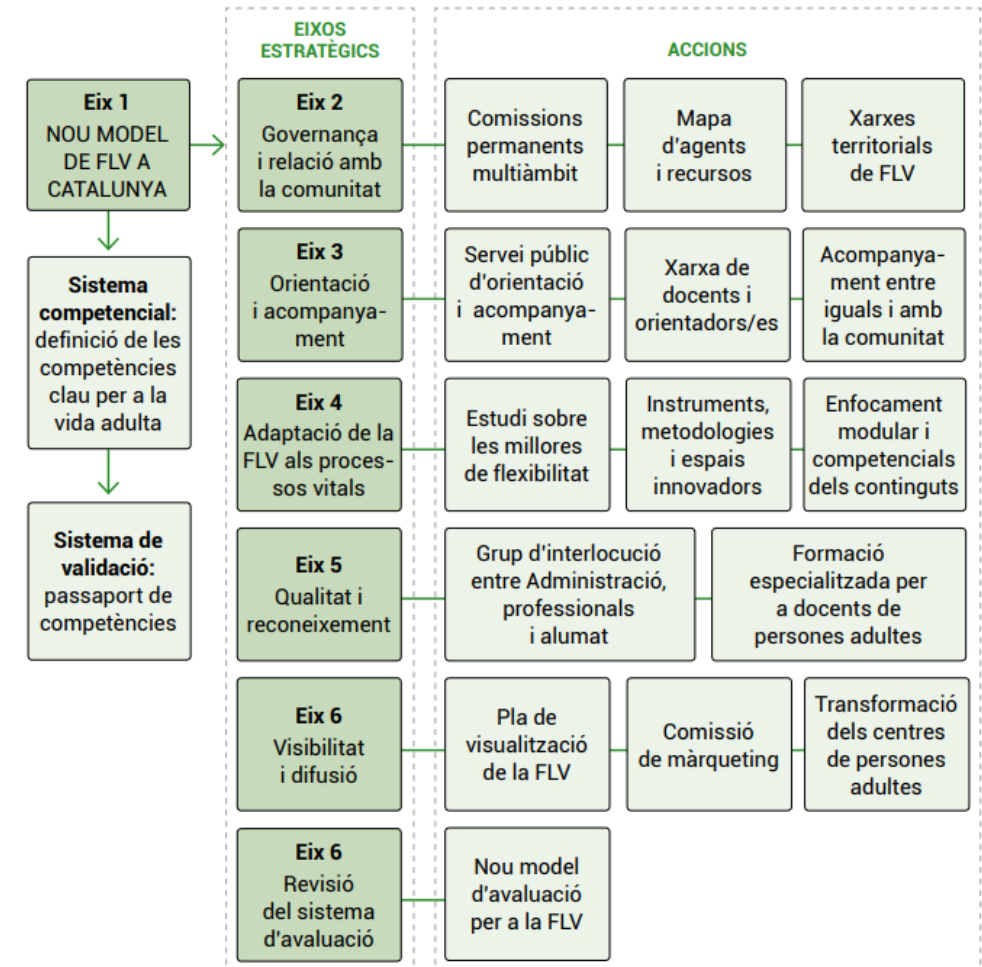
4. Posar en marxa un servei d'orientació i acompanyament per a la formació al llarg de la vida.

- Un servei d'orientació **desplegat localment** que garanteixi que tot estudiant disposa d'un acompanyament durant totes les fases de formació.

Eixos estratègics i línies d'actuació

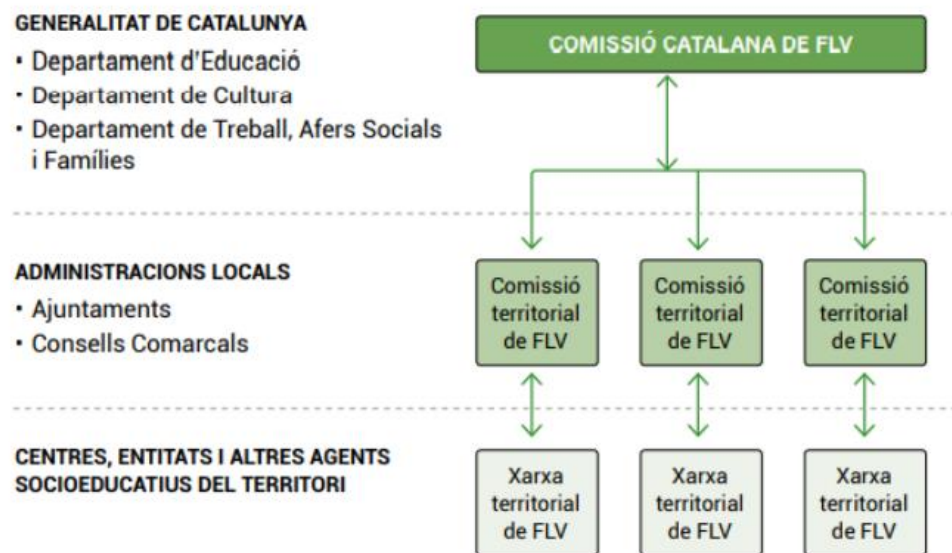
- L'informe presenta una sèrie de **propostes enfocades a buscar un canvi significatiu** interpel·lant tant a les diferents administracions com a professionals, alumnat, centres, entitats i ciutadania, **per afavorir una millora educativa, equitativa i de qualitat durant l'etapa adulta.**
- El fort consens dins la comunitat educativa de persones adultes dels canvis necessaris, així com els nombrosos exemples ja existents a nivell de centres i de territoris, permeten **avançar propostes específiques a curt i mig termini que poden activar-se en paral·lel a l'elaboració del pla estratègic i de definició del nou model.**

Figura 1. Esquema dels eixos estratègics i les línies d'actuació

1. Creació d'una Comissió Catalana i Comissions permanents territorials de Formació al Llarg de la Vida

Figura 2. Proposta de mecanismes de nivells de governança en un nou model

Font: Elaboració pròpia

- **Integració dels agents formals i les entitats del territori vinculades a la formació de persones adultes en els òrgans de participació i presa de decisions.**
- **Comissió catalana de Formació al Llarg de la Vida:** òrgan màxim de representació institucional i de decisió en l'àmbit de Catalunya. Aporta visió i estratègia, ofereix cobertura i suport institucional, lidera la redefinició de la FLV i garanteix la coordinació, sensibilització i visibilització.
- **Comissions territorials de Formació al Llarg de la Vida:** òrgans màxims de representació institucional i de decisió en l'àmbit local. Despleguen l'estratègia en l'àmbit local, identificant les necessitats específiques del territori i adaptant l'oferta.

2. Posada en marxa d'Espais Comunitaris, xarxes territorials de formació al llarg de la vida

- Objectiu: **establir sinergies i desenvolupar accions conjuntes amb els agents i recursos de cada territori.**
- Són **espais de diàleg i d'intercanvi permanent** que serveixen per construir una visió i estratègia comuna entre tots els actors, establir un sistema de coordinació a nivell local, donar a conèixer a la població l'oferta del territori i fer anàlisis i propostes d'acció conjuntes entre els diferents agents.

Es recomana:

- *Iniciar el pilotatge en alguns territoris específics a través del finançament públic a una entitat local que n'assumeixi la secretaria tècnica durant el primer període.*

Es necessita:

- *forta implicació de l'administració local del territori, que ha de vetllar pel bon desenvolupament d'un pla d'actuació local perquè posteriorment es pugui replicar i/o adaptar a d'altres territoris.*
- *Participació de la xarxa d'entitats comunitàries que desenvolupament formació en l'àmbit informal.*

3. Elaboració d'un catàleg amb el sistema competencial del nou model de formació al llarg de la vida i posada en marxa d'un sistema de validació de competències similar al que existeix en la FP

- El Departament d'Educació ha d'elaborar el **nou mapa de competències**, partint de la tasca realitzada pel Consell Català de Formació Professional d'acord amb les recomanacions europees i amb el suport de la xarxa EBSN (European Basic Skills Network).
- Es proposa la **creació d'una comissió** que impulsi aquesta tasca i que representin els diferents àmbits de la FLV.
- Creació d'un **sistema de validació de competències** que contribueixi a establir **criteris homogenis per al reconeixement de l'adquisició de competències en els àmbits formal, no formal i informal**, incloent mesures i mètodes d'acreditació.

A partir d'aquest sistema de validació es podria desenvolupar una eina digital que permeti les persones gestionar i validar les seves acreditacions.

4. Creació d'un sistema d'indicadors compartit arreu del territori, coordinat per la inspecció educativa, i orientat a l'avaluació de les competències clau i de seguiment de les trajectòria

- Cal ampliar les dades que es recullen, per **incloure indicadors relacionats amb: la qualitat dels aprenentatges; el funcionament del centre; el nivell d'integració al territori** (rendiment social); **dades qualitatives que permetin identificar necessitats d'adaptació en contingut i funcionament** de la formació de persones adultes, etc.
- L'avaluació ha de ser **continuada** durant tot el procés d'aprenentatge (no només en finalitzar cursos), ha **d'implicar de manera activa l'alumnat** i ha d'estar **basada en competències**.
- Cal establir un **sistema d'indicadors homogeni** per a tot el territori i agents coordinat per Inspecció d'Educació, que ha d'establir els criteris de recollida, sistematització i anàlisi dels indicadors.
- La construcció i el desplegament del nou model ha de comptar amb **la participació de tots els agents implicats**.

5. Introducció de millores de flexibilitat organitzativa i metodològica

- Primer cal fer una **identificació a fons de les millores organitzatives i metodològiques**.
Inspecció d'Educació i els ens a nivell local han de liderar una anàlisi a fons de les motivacions, problemàtiques i necessitats de la població adulta que vol accedir a la formació.
- La **flexibilitat del currículum i un treball en mòduls més curts** i enfocat a continguts competencials són algunes de les mesures **per reduir l'abandonament i millorar els rendiments**.
- També es proposa una **titulació universitària** pels professionals específica per abordar els aprenentatges de les poblacions adultes.
- Cal **propostes específiques de flexibilitat metodològica i organitzativa**, com per exemple:
  - Procés d'inscripció obert diversos cops l'any
  - Coordinació dels centres amb els espais i equipaments municipals i comunitaris,
  - Models d'aprenentatge més flexibles, amb opcions semipresencials d'alta qualitat i atenció individualitzada
  - Temps i espais de treball autònom i amb companys en el mateix centre educatiu, més enllà del treball d'aula

6. Servei d'orientació de l'aprenentatge al llarg de la vida

- Els territoris han de disposar **d'espais concrets en l'àmbit local** (municipal, supramunicipal o barri) que tinguin un paper actiu com a **nòduls orientadors** de tota la xarxa de formació al llarg de la vida:
  - Han d'estar dotats de la figura de la **persona orientadora**, garantida per l'administració.
  - Aquests punts d'orientació ha d'estar ben **coordinats amb altres serveis**, per fer-ne una derivació, si s'escau d'acord amb les necessitats i possibilitats de les persones (moment vital, necessitat formativa, etc).
  - Han de **prioritzar l'accés a la informació i l'acompanyament de dels col·lectius més desfavorits i amb majors necessitats formatives**.

Es recomana començar a través de proves pilot a diferents territoris.

Educació per canviar-ho tot

MAI NO ÉS TARD

PER APRENDRE

